

Editorial

Kai Kristensen & Børge Obel

En række undersøgelser har vist, at væksten i beskæftigelsen i stor udstrækning stammer fra vækst i mindre og mellemstore virksomheder. Mange af disse mindre vækstvirksomheder er relativt unge og er startet som »iværksætter«-virksomheder. Flere af de meget store virksomheder f.eks. indenfor edb-branchen var også for få år siden »iværksætter«-virksomheder. Udviklingen i vores erhvervsstruktur afhænger i høj grad af om de mange (ca. 20.000 pr. år) virksomheder, der starter, får succes.

I den første artikel af *John Kjeldsen* behandles begrebet iværksætter. Der diskuteres hvorvidt iværksætterproblematikken bør angribes ud fra forhold, der knytter sig til den enkelte iværksætter, eller om der mere skal fokuseres på den konkrete iværksætterhandling vurderet på baggrund af omgivelsesmæssige forhold og den virksomhedstype, som indgår. Konklusionen er, at alle disse forhold er vigtige.

Hermed er Kjeldsen på linie med resultaterne i en ny tysk undersøgelse af dødeligheden blandt nystartede virksomheder (Preisendorfer og Voss, 1990). I denne undersøgelse (hvor der indgår 78441 virksomheder) konkluderes, at sandsynligheden for, at en nystartet virksomhed vil overleve sit 4. år, afhænger af den viden, der kræves for at starte (teknologi-indhold), og startstørrelsen. Jo højere teknologi-indhold og jo større virksomheden er ved start, jo større er sandsynligheden for at overleve. Derudover spiller iværksætterens alder en væsentlig rolle. For gruppen 36-55 årige overlever næsten to trediedele af virksomhederne, medens det for gruppen 18-36 årige falder helt ned til ca. en trediedel. Det er interessant at kun ca. halvdelen af de virk-

somheder, der er startet af personer over 55 år overlever det 4. leveår.

For at kunne vurdere tendenserne indenfor iværksætterudviklingen er det derfor nødvendigt at have et godt statistisk materiale til rådighed. Dette eksisterer nu for Danmarks vedkommende via et nyudviklet materiale, som præsenteres i den anden artikel i dette nummer.

Det er foruroligende at notere sig, at artiklen viser, at antallet af etableringer pr. år i Danmark er faldet med 30% fra 1985 til 1989. Derudover er det også set i lyset af den tyske undersøgelse tankevækkende, at faldet er højest i lav- og højteknologigruppen, medens mellem-teknologigruppen har holdt sig konstant.

Vi har behov for et nuanceret syn på begrebet iværksætter. *Abildlund, Vesti og Blenker* gør op med »myten« om den typiske iværksætter, der ofte betegnes som en mand i slutningen af 30'erne, der efter nogle år som svend, vælger at etablere sig i jern- og metalbranchen eller lign.

På basis af et materiale fra Århus Amt vedr. personer, der har gennemført iværksætter kurser i perioden 1985-90, indkredses og diskuteres seks nye iværksættertyper: den traditionelle, den innovative, karriere-iværksætteren, nødløsningsiværksætteren, hobby-iværksætteren og slideren.

Det påpeges, at de enkelte typer har meget forskellig baggrund og meget forskellige mål og behov. Som følge heraf må støtten til iværksættere være differentieret, og man må ved siden af de traditionelle former for iværksætterstøtte understøtte behov og mål, der ikke direkte er økonomiske, hvis de samfundsmæssige mål med iværksætterfremme skal nås.

Editorial

Kai Kristensen & Børge Obel

En række undersøgelser har vist, at væksten i beskæftigelsen i stor udstrækning stammer fra vækst i mindre og mellemstore virksomheder. Mange af disse mindre vækstvirksomheder er relativt unge og er startet som »iværksætter«-virksomheder. Flere af de meget store virksomheder f.eks. indenfor edb-branchen var også for få år siden »iværksætter«-virksomheder. Udviklingen i vores erhvervsstruktur afhænger i høj grad af om de mange (ca. 20.000 pr. år) virksomheder, der starter, får succes.

I den første artikel af *John Kjeldsen* behandles begrebet iværksætter. Der diskuteres hvorvidt iværksætterproblematikken bør angribes ud fra forhold, der knytter sig til den enkelte iværksætter, eller om der mere skal fokuseres på den konkrete iværksætterhandling vurderet på baggrund af omgivelsesmæssige forhold og den virksomhedstype, som indgår. Konklusionen er, at alle disse forhold er vigtige.

Hermed er Kjeldsen på linie med resultaterne i en ny tysk undersøgelse af dødeligheden blandt nystartede virksomheder (Preisendorfer og Voss, 1990). I denne undersøgelse (hvor der indgår 78441 virksomheder) konkluderes, at sandsynligheden for, at en nystartet virksomhed vil overleve sit 4. år, afhænger af den viden, der kræves for at starte (teknologi-indhold), og startstørrelsen. Jo højere teknologi-indhold og jo større virksomheden er ved start, jo større er sandsynligheden for at overleve. Derudover spiller iværksætterens alder en væsentlig rolle. For gruppen 36-55 årige overlever næsten to trediedele af virksomhederne, medens det for gruppen 18-36 årige falder helt ned til ca. en trediedel. Det er interessant at kun ca. halvdelen af de virk-

somheder, der er startet af personer over 55 år overlever det 4. leveår.

For at kunne vurdere tendenserne indenfor iværksætterudviklingen er det derfor nødvendigt at have et godt statistisk materiale til rådighed. Dette eksisterer nu for Danmarks vedkommende via et nyudviklet materiale, som præsenteres i den anden artikel i dette nummer.

Det er foruroligende at notere sig, at artiklen viser, at antallet af etableringer pr. år i Danmark er faldet med 30% fra 1985 til 1989. Derudover er det også set i lyset af den tyske undersøgelse tankevækkende, at faldet er højest i lav- og højteknologigruppen, medens mellem-teknologigruppen har holdt sig konstant.

Vi har behov for et nuanceret syn på begrebet iværksætter. *Abildlund, Vesti og Blenker* gør op med »myten« om den typiske iværksætter, der ofte betegnes som en mand i slutningen af 30'erne, der efter nogle år som svend, vælger at etablere sig i jern- og metalbranchen eller lign.

På basis af et materiale fra Århus Amt vedr. personer, der har gennemført iværksætter kurser i perioden 1985-90, indkredses og diskuteres seks nye iværksættertyper: den traditionelle, den innovative, karriere-iværksætteren, nødløsningsiværksætteren, hobby-iværksætteren og slideren.

Det påpeges, at de enkelte typer har meget forskellig baggrund og meget forskellige mål og behov. Som følge heraf må støtten til iværksættere være differentieret, og man må ved siden af de traditionelle former for iværksætterstøtte understøtte behov og mål, der ikke direkte er økonomiske, hvis de samfundsmæssige mål med iværksætterfremme skal nås.

Disse tanker og overvejelser genspejles hos *Lars Bo Henriksen*, der tager udgangspunkt i regeringens erhvervspolitiske redegørelse for 1989, hvori det såkaldte netværksprogram lanceres. Ideen med dette program, hvortil der frem til udgangen af 1992 er bevilget 150 mill. kr. er, at mindre og mellemstore virksomheder gennem samarbejde skal blive i stand til at overleve på trods af et vigende hjemmemarked.

Det anføres, at de forskellige iværksættertyper kræver forskellige former for netværk og forskellige initiativer til igangsætning og understøttelse. I lyset heraf konkluderer forfatteren, at netværksprogrammets ide er god, men at det vil være nødvendigt med justeringer og ændringer. Ideen med netværksmæglere er god, men det vil kræve uddannelsesmæssige justeringer, hvis intentionerne om at bringe mange forskellige virksomheder til et samarbejde skal lykkes.

Leif Jacobsen behandler et evigt tilbagevendende problem: Finansiering. Han påpeger, at der både er tilstrækkeligt med ideer og finansiering, men at det tilsyneladende er svært at få disse to ting koblet sammen. Han præsenterer en model for støtte og rådgivning, som skulle virke fremmende på iværksætterudviklingen.

Han påpeger, at en vigtig faktor er risikofaktoren set både fra iværksætterens og investors side. Med den forventede høje dødelighed kan man spørge, hvem skal bære den ri-

siko, der er ved en virksomheds etablering. I den tyske artikel (Preisendörfer og Voss, 1990) argumenteres der for, at i gruppen 35-55 årige befinder der sig en række ikke-førstegangs-iværksættere, der via den tidlige erfaring som iværksætter har fået forøget deres mulighed for at overleve anden gang.

I John Kjeldsens indledningsartikel skelnes der mellem entreprenører og intraprenører (intracorporate - entrepreneurs). Han behandler dermed udviklingen indenfor større virksomheder. Virksomhedens fornyelsesproces er netop emnet for den sidste artikel af *Øhlenschläger* og *Smed Christensen*. Forfatterne argumenterer via en empirisk undersøgelse for at fornyelsesprocessen kan opnås via en kombination af strategisk planlægning og fremme af iværksætteradfærd.

Iværksætterproblematikken har mange facetter, og Danmarks erhvervsudvikling er helt afhængig af en positiv udvikling på dette område. Det er vores håb, at vi med dette temanummer har bidraget til en større forståelse, således at der kan udvikles en velgennemtænkt erhvervs- og uddannelsespolitik på dette område.

Litteratur

Preisendörfer, P. & Voss, T. (1990). Organizational Mortality of Small Firms: The Effects of Entrepreneurial Age and Human Capital. *Organization Studies*, 11,1, pag. 107-129.

Disse tanker og overvejelser genspejles hos *Lars Bo Henriksen*, der tager udgangspunkt i regeringens erhvervspolitiske redegørelse for 1989, hvori det såkaldte netværksprogram lanceres. Ideen med dette program, hvortil der frem til udgangen af 1992 er bevilget 150 mill. kr. er, at mindre og mellemstore virksomheder gennem samarbejde skal blive i stand til at overleve på trods af et vigende hjemmemarked.

Det anføres, at de forskellige iværksættertyper kræver forskellige former for netværk og forskellige initiativer til igangsætning og understøttelse. I lyset heraf konkluderer forfatteren, at netværksprogrammets ide er god, men at det vil være nødvendigt med justeringer og ændringer. Ideen med netværksmæglere er god, men det vil kræve uddannelsesmæssige justeringer, hvis intentionerne om at bringe mange forskellige virksomheder til et samarbejde skal lykkes.

Leif Jacobsen behandler et evigt tilbagevendende problem: Finansiering. Han påpeger, at der både er tilstrækkeligt med ideer og finansiering, men at det tilsyneladende er svært at få disse to ting koblet sammen. Han præsenterer en model for støtte og rådgivning, som skulle virke fremmende på iværksætterudviklingen.

Han påpeger, at en vigtig faktor er risikofaktoren set både fra iværksætterens og investors side. Med den forventede høje dødelighed kan man spørge, hvem skal bære den ri-

siko, der er ved en virksomheds etablering. I den tyske artikel (Preisendörfer og Voss, 1990) argumenteres der for, at i gruppen 35-55 årige befinder der sig en række ikke-førstegangs-iværksættere, der via den tidlige erfaring som iværksætter har fået forøget deres mulighed for at overleve anden gang.

I John Kjeldsens indledningsartikel skelnes der mellem entreprenører og intraprenører (intracorporate - entrepreneurs). Han behandler dermed udviklingen indenfor større virksomheder. Virksomhedens fornyelsesproces er netop emnet for den sidste artikel af *Øhlenschläger* og *Smed Christensen*. Forfatterne argumenterer via en empirisk undersøgelse for at fornyelsesprocessen kan opnås via en kombination af strategisk planlægning og fremme af iværksætteradfærd.

Iværksætterproblematikken har mange facetter, og Danmarks erhvervsudvikling er helt afhængig af en positiv udvikling på dette område. Det er vores håb, at vi med dette temanummer har bidraget til en større forståelse, således at der kan udvikles en velgennemtænkt erhvervs- og uddannelsespolitik på dette område.

Litteratur

Preisendörfer, P. & Voss, T. (1990). Organizational Mortality of Small Firms: The Effects of Entrepreneurial Age and Human Capital. *Organization Studies*, 11,1, pag. 107-129.